

1

2

přetmeleny spárovací hmotou. Celý povrch byl jemně přešetřen diamantovým brusivem v plastu s vodním chlazením. Skvrny penetrovaných nečistot byly odstraněny opakovanými kompresními zábaly izopropanolu. Lokální barevná disharmonie mezi prochozenými místy, doplňky a původní dlažbou byla místy retušována anorganickými pigmenty. Celý povrch byl zpevněn a zároveň izolován 2,5% roztokem akrylátové pryskyřice v lihu. Na závěr restaurátorského procesu byla aplikována vrstva tvrdého vosku.¹⁶

Závěr

Stavba Minaretu, která je hlavní dominantou lednického zámekového parku, představuje výjimečnou architektonickou památku v našem prostředí. Současná obnova této unikátní stavby, která trvala necelých třicet let a byla dokončena v závěru roku 2020, odráží určitý vývoj památkové péče a jejích principů, nebo spíše reprezentuje jeden z možných způsobů, jak k takové obnově přistoupit. Z dnešního hlediska se jako nejvíce diskutabilní jeví statické zajištění celé stavby, které zapříčinilo velmi razantní zásah nejen do historických konstrukcí, ale vedlo i k drastickému transferování všech mozaikových podlah a vzniku železobetonové monolitické desky v celé ploše sklepa pod Minaretem. S odstupem času si klademe otázku, zda bylo nutné provést tak razantní statické zajištění, případně zda existovala v té době jiná, citlivější řešení. Zvolilo by se v dnešní době méně invazivní řešení? Pokud by se tehdy tato statická zajištění neprovedla, stál by Minaret ještě v současnosti? Podobných otázek si můžeme pokládat celou řadu. Každopádně to byl jeden z přístupů, který se tehdy nabízel a v daných podmínkách za omezených finančních prostředků byl reálně proveditelný. Na druhé straně se nyní podařilo restaurovat veškeré poškozené

uměleckořemeslné prvky a tím potlačit či úplně skrýt tyto novodobé zásahy. Dnešní návštěvník Minaretu například vůbec nepozná, že mozaikové podlahy byly kompletně rozřezány a transferovány nebo že úžasně malované stropy byly dřív na několika místech zcela propadlé.

V současnosti je Minaret v letní sezóně návštěvníkům plně zpřístupněn. To se týká nejen vyhlídkové věže, ale rovněž probíhají komentované prohlídky v interiérech prvního patra mešity. Zde jsou skupiny turistů regulovány tak, aby nedocházelo k značnému namáhání zrestaurovaných mozaikových podlah.

Minaret je ve správě Národního památkového ústavu, územní památkové správy se sídlem v Kroměříži, která ve spolupráci s kastelánkou Ivanou Holáskovou z lednického zámku připravuje další projekt na obnovu přilehlých ploch s úpravou terénu a vegetačních prvků.

Příspěvek vznikl na základě podpory řešení projektu Hardtmuth: od uhlu k tužkašskému impériu (DG18PO20VV003) z Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity na léta 2016 až 2022 (NAKI II), financovaného Ministerstvem kultury ČR.

PhDr. BcA. Martin PÁCAL
NPÚ, Generální ředitelství
pacal.martin@npu.cz

■ Poznámky

16. Josef Červinka, *Závěrečná restaurátorská zpráva k restaurování transferovaných mozaikových podlah*, únor 2017, NPÚ, GnŘ, archiv.

Obr. 1. Josef Hardtmuth, *Památník otci a bratrům nad Valticemi (kolonáda)*, 1817–1823. Foto: Roman Zámečník, 2019.

Obr. 2. Josef Hardtmuth, *zámek Janův hrad*, 1807–1810. Foto: Roman Zámečník, 2019.

25 let na Seznamu světového dědictví – Lednicko-valtický areál

V roce 2021 uplynulo 25 let od zápisu Lednicko-valtického areálu na Seznam světového dědictví. Tímto zápisem, kterému předcházelo mj. srovnání s dalšími památkami na mezinárodní úrovni, byla uznána jeho výjimečná světová hodnota. Za tu dobu se s ním seznámily miliony českých a zahraničních turistů, proto ho lze považovat za jednu z nejvýznamnějších součástí kulturního bohatství národa.

V krajině, která je dnes na celém světě známa pod názvem Lednicko-valtický areál (LVA), se za dob působení knížecího rodu Liechtensteinů uplatnil typ anglo-čínské zahradní tvorby, a to nejdříve v zámekové zahradě v Lednici. LVA na Seznamu ovšem prezentuje krajinu komponovanou. Jedinečná světová hodnota statku tkví mj. v tom, že se typ anglo-čínské zahrady postupně velkoryse rozšířil na rozsáhlé území v okolí obcí a měst Lednice, Hlohovec, Podivín, Valtice a Břeclav, v rozsahu, formách a proporcích nebývalých.

Tím vznikl typ tzv. okrasného statku (*ferme ornée*), který svou formou a rozlohou nemá jiného ve světě paralely.

Ojedinělý soubor solitérních staveb (zámek Belveder, obelisk, Nový Dvůr, Lovecký zámek, zámek Janův hrad, chrám Diany, kolonáda, zámek Pohansko, zámek Lány, Rybníční zámek, Apollonův chrám, Chrámek Tří Grácií, Hra-

3

niční zámek, kaple sv. Huberta) z konce 18. a první poloviny 19. století, sofistikovaně situovaných v krajině, tvoří společně se zámeckými rezidencemi její nejvýraznější součást. Doplňuje starší kulturní struktury (rybníky z konce středověku, soustavu alejí a lesních průseků ze 17. a 18. století) o dominanty, jež jsou ohnisky krajinných kompozic, nezřídka vytvářených pomocí introdukovaných cizokrajních dřevin. V osvícenském přístupu ke krajině tak rozvíjí program okrasného statku. Řada z nich má proto vedle výtvarného působení v krajině i ryze účelovou funkci (chov ovcí, krav a bažantů, ubytování hajných a revírníků, rozhledny).

O tom, že krajina mezi Valticemi a Lednicí má mimořádné hodnoty, nebylo a není pochyb. Tamní knížecí zahrady proslavily kraj ovšem mnohem dříve – už v 17. století, kdy byla dobudována zahrada v Lednici. Jejich sláva vzrostla postavením lednické oranžerie na počátku 18. století, podle současníků největší ve Svaté říši římské. Výstavba minaretu (podle lidu „Babylonské věže“), založení krajinného parku s umělým jezerem nevídané rozlohy a nejrůznějšími výsadbami dřevin z Nového světa v monarchii a posléze dotvoření zemědělské krajiny do podoby okrasného statku s půvabnými stavbami přispěly k dalšímu věhlasu. V 19. století se „Lednice a její zahrady“, jak je areál jmenován v turistických příručkách, označovaly za „zahradu Evropy“ a rychle se stávaly jedním z center zahradnické a krajinné tvorby v Evropě. Tento proces byl završen zřízením vyšší zahradnické školy a vybudováním vědeckého institutu zaměřeného na genetiku a šlechtění rostlin.

Když Československo s takřka dvacetiletým zpožděním přistoupilo v roce 1990 k Úmluvě o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví a bylo možné uvažovat o tom, co z československých objektů navrhnout k zápisu mezi památky chráněné podle ní, mluvilo se v Lednici a ve Valticích o tom, že by areál měl být mezi

nimi. K zápisu na tento prestižní seznam lze ovšem nominovat pouze takové památky, které požívají nejvyšší ochrany na národní úrovni. V LVA byly v té době chráněny jednotlivé zámky, zámečky, parky, kostely, domy a sochy jako kulturní památky, ochraně podléhaly rybníky jako přírodní rezervace, avšak krajina jako celek chráněna nebyla. Stalo se tak až v roce 1992 vyhláškou Ministerstva kultury ČSR o prohlášení LVA za krajinnou památkovou zónu.¹ Ta stanovila hranice a základní podmínky pro zabezpečení její ochrany a péče o ni. Prvotní návrh zahrnoval ovšem celé město Břeclav, Podivín a Sedlec. Zatímco lidé ochranu podporovali, zastupci obcí začali malovat takřkajíc „čerty na zeď“. Obávali se omezení kýženého rozvoje. Ministerstvo kultury proto redukovalo památkovou zónu tak, že z ní vyloučilo obce ležící na okraji (Poštorná, Charvátská Nová Ves, Podivín, Břeclav, Sedlec). Lze konstatovat, že se tak stalo spíše ke škodě, protože zejména Poštorná oplývá mimořádně hodnotným souborem budov liechtensteinské stavební produkce. Poté se podařilo na mezinárodní konferenci do Valtic pozvat světové odborníky z USA, Británie, Německa a Rakouska, kteří nevyházeli z údivu nad hodnotami krajiny i nad tím, jak je možné, že o takto cenném souboru staveb a krajinných prvků svět vůbec neví. Doporučení nominovat LVA na Seznam světového dědictví se pak logicky stalo součástí závěrečného stanoviska konference. Nakonec se tak i stalo. LVA o rozloze 143 km² byl dne 7. prosince 1996 v mexické Méridě zapsán jako již šestá česká památka na Seznam světového dědictví a jako třetí kulturní krajina na světě, hned po Rýžových terasách ve filipínských Kordillerách a portugalské umělecky ztvárněné krajině v Sínře, které byly zapsány o rok dříve.

Nepochybně i to bylo impulsem nejen k růstu turistického ruchu – LVA patří mezi nejvyhledávanější tuzemské turistické cíle a jeho oblība

Obr. 3. Park státního zámku Lednice s akvaduktem. Foto: Roman Zámečník, 2019.

stále stoupá –, ale i k většímu přílivu prostředků z národních i mezinárodních zdrojů na jeho postupnou rehabilitaci.

Budiž tedy Lednicko-valtickému areálu přáno do dalších desetiletí mnoho osvědčených správců, hlavně takových, kteří si plně uvědomují jeho světovou jedinečnost, a také to, aby celosvětové omezení cestování v důsledku pandemie onemocnění COVID-19 rychle odeznělo a z krás LVA se mohli těšit všichni, kteří o návštěvu této pozoruhodné památky projeví zájem.

Ing. Roman ZÁMEČNÍK, Ph.D.
zamecnik.roman@npu.cz
NPÚ, ÚOP v Brně

■ Poznámky

1. Vyhláška MK ČR č. 484/1992 Sb. ze dne 10. 9. 1992 o prohlášení Lednicko-valtického areálu na jižní Moravě za památkovou zónu.

Zámecká zahrada v Ostrově v proměnách času

Dne 10. září 2021 proběhlo slavnostní otevření nové muzejní expozice v sale terénně zámku v Ostrově. Tato expozice je jednou z mála v naší republice, která se snaží v ucelené podobě návštěvníkům přiblížit historický vývoj památky zahradního umění evropského významu.¹

Příběh zahrady

V roce 1623 získal město Ostrov i přilehlé panství vojevůdce císařských vojsk kníže Julius Jindřich, vévoda Sasko-Lauenburský (1586–1665), a učinil z něj své rezidenční sídlo. Právě příchodem tohoto významného šlechtického rodu se začal odvíjet nevšední příběh ostrovských zahrad. Kníže vykoupil část domů na pravém břehu říčky Bystřice, dal je zbourat a založil zde novou zahradu. Tu lze označit za typické dítě manýrismu. Tvůrci se v ní pokusili uplatnit jak tradiční

■ Poznámky

1. Aktuální informace o zpřístupnění expozice lze získat na webových stránkách turistického portálu města Ostrov, viz <https://www.icostrov.cz/zahradaostrov/>, vyhledáno 12. 11. 2021.